

Primorski Glas

Izlazi svake subote - Ciena do svrhe tek. godine
K 1.40. - Pojedini broj 6 para. - Plativo i utuživo
u Makarskoj.

Uprava lista nalazi se u Makarskoj,
a uredništvo u Šibeniku.
Izdavač i odgovorni urednik: Ivo Blažević.
Tisak: „Hrvatske Tiskare“ - Šibenik.

Oglasi, zahvale i priobćena po pogodbi. - Ruko-
pisi se ne vraćaju. - Ne biljegovana pisma ne
primaju se.

Krvavi dani u Ljubljani.

Niemci, taj ogromni narod, koji broji danas, na žalost nas Slavena, preko 70 milijuna i od kojeg su se isti Englezi u zadnje vrijeme počeli bojati, da im otmu prvenstvo na moru, hoće uprav da proždru nas Jugoslavene, cieneći nas manje vriednim narodima i tako hoće da prodru sve do Soluna eventualno do Carigrada uz lozinku „prodiranje na iztok“ (Drang nach Osten).

Već od mnogo godina nastoje svom silom Niemci, da izvedu taj svoj ideal, te da tako postanu gospodari čitave zemlje, koja se prostire od Sjevernog do Jadranskog i Crnog mora. Svak, tko nije slipe, vidi, kako se malo po malo i kod nas širi njemština, koja nam prieti, da će nas uništiti, ako joj se svom silom ne budemo oprli. Priekim okom gledaju oni, kako se Jugoslaveni bude iz svoga sna, u kojem su dremali za mnogo stoljeća, jer znaju, da im sada nije onako lako prodirati na iztok kao do sada, te se boje, da bi im se mogao taj njihov ideal izjaloviti, ako ne pritisnu još jače nas Jugoslavene. Nu u tom se ljuto varaju, jer čim više pritišću, tim se više bude jugoslavenska sviest, tim žešće se opiru jugoslavenske grudi divljim njemačkim napadajima i navalama.

Prvi na redu, koje bi imali Niemci da proždru, jer su najbliži zapadu, jesu Slovenci, naša jednokrvna braća. Spavali su i oni kroz mnogo stoljeća, a kroz to vrijeme poniemčili su Niemci sve ono, što se od slovenskog poniemčiti dalo. Dizali su oni u čisto slovenskim mjestima njemačke škole, namjestili su svoje činovnike gdje god su mogli, činili su sve moguće nezakonitosti, e da uguše tu „slovensku marvu“, kako je oni nazivaju. Ali eto i Slovenci se bude iz svog sna. Eto i njih da brane svoje pravice, da očuvaju svoju narodnost, da očuvaju svoju djecu od njemačke pogibelji, eto ustanovljuju društvo „Sv. Ćirila i Metoda“, koje je imalo za glavnu zadaću podignuće slovenskih škola.

Nazad nekoliko dana slavilo je slavlje to pomenuto društvo u slovenskom mjestu Ptuj. Skupilo se tu na stotine Slovenaca i Slovenkinja, da viečaju, kako će da obrane svoju narodnost od njemačke pogibelji. Pri-

godom toga bude kasnije slovenska zabava. To tamošnjim Niemcima nije bilo po čudi, sakupi se brzo njemačka rulja, dočeka jadne Slovence iza zabave, te ih izdajnički napade, bacajući na njih svu silu kamenja i psujući ih najgorim riečima. Za to dozna brzo biela Ljubljana. Uspalila se brzo slovenska krv na takovu njemačku bezobraznost, te se skupi u jedan živi čas tisuće i tisuće ljubljanskih gradjana, koji dadu oduška svome opravdanome ogorčenju, počеше po gradu da mirno proti Niemcima demonstriraju. Usljed provokacije tamošnjih njem. vojnika svršila se je na žalost ta demonstracija krvavo. Dvie slovenske nevine žrtve padoše od ubojitog zrna njemačkih vojnika, a bile su pogodjene na stražnjem dielu tiela, znak, da su vojnici u njih pucali, dok su ovi bježali. Desetak osoba bude što teško, što lako ranjeno. Zapovjednik Majer, koji je zapovjedio da se puca, uteče od straha još iste noći iz Ljubljane, jer se bojao od gnjevnog slovenskog naroda. Eto tako biela Ljubljana okupala se u krvi, a sutra dan bila je već sva u crnini u znak žalosti. Nakon dva dana bude priredjen na občinske troškove liepi sprovod nevino palim žrtvama, a za sprovodom koracalo je oko dvadeset i pet tisuća Slovenaca, naše krvne braće. Tom prigodom izrekao je vriedni i zaslužni gradonačelnik Hribar krasni govor, u kojem je punim pravom napao divlju njemačku rulju.

Odmah za tim odlučilo je občinsko vieće, da se kupe novci za podignuće spomenika tim dvjema slovenskim žrtvama, a na spomeniku će pisati: „Nevino palim žrtvama XX. Septembra god. 1908.“; odlučilo je još, da se dade iz občinske blagajne deset tisuća kruna u zakladu za pripomoć obiteljim ubijenih i da se na počast poginulim žrtvama, djaku Adamiću i mašiništi narodne tiskare Lunderu, dvie gradske ulice njihovim imenima prozovu. Zaslugom gradonačelnika Hribara narod se je donekle umirio, koji je uprav dostojno i veličanstveno odpratio na grob svoje mile i drage žrtve.

Evo ovako se postupa sa Slavenima u Austriji. Znamo i mi Hrvati, kako se je postupalo godine 1903.

s nama, kad smo htjeli da obranimo svoja prava proti mongolskih Magjara. Ako misle Niemci, da će na ovakov način uništiti Slavena, to se oni ljuto varaju. Pale žrtve su znak, da se Slaveni opiru njemačkom gospodstvu, koji ih tlači. Pucaju već lanci, koji nas vežu, a puknuti će sasvim jedan dan, kad se probudi slavenska sviest, kad Slaveni ne budu više ovako dobri i ustrpljivi, kao što su danas. Tudji narodi u našim zemljama uprav izrabljuju našu ustrpljivost, te nas uprav izazivlju svojim postupanjem. Postanimo već jednom agresivni u našim zemljama, a onda će nas morati poštovati, pak nek pišu vanjske novine o nami što ih volja. Nadaймо se, da će doći i po nas bolji dani; iz nevine krvi palih žrtava niče obično sloboda; nije se prolila slavenska krv ni prvi ni zadnji put; prolit će se opet do potrebe za obranu svoje zemlje. Hrvati širom svoje domovine pridružuju se žalosti braće Slovenaca, te izrazuju svoju sućut palim žrtvama za svete ideale. Mi Hrvati s Jadranskog mora poručujemo braći Slovencima, da će naći u nama uvijek iskrenu braću, koja će u svakoj prigodi vojevati zajedničkim silam proti zajedničkim našim neprijateljima.

Počeli su bezdušnici svoju rabotu.

Izborna borba već se je zaigrala. S jedne strane stoji naša pravaška stranka, a s druge razni izrodi, šarenjaci, puzavci i sebičnjaci. Sva ova čeljad skočila je protiv pravaškoj stranci, koja je jedina pučka stranka i koja traži naša hrvatska prava.

Naše Primorje odavna je podiglo borbu protiv onim izrodima. Za sve je bilo svako oružje i sve vlasti, a za nas je bilo naše pravo, naše poštenje i naš obraz. Progonili su nas, ocrnjivali su nas, klevetani i po tamnicama pravedni smo bili. Oni krivi i nepravedni šetali su slobodno i nami se rugali; ali jednako naš narod nije pao, nije htio puzati pred rukom silnika, nego je neustrašivo stupao napried i tražio svoju narodnu hrvatsku čast.

I sada je isto naše Primorje. Primorac jednako cieni svoju čast, svoj obraz, svoje poštenje i svoj hrvatski barjak. Duh Ante Starčevića i Mihovila Pavlinovića i sada gori u u njegovim prsima, pa nikakva neprijateljska vojska ne će smjeti omjeriti se sa Primorcem.

Znadu to dobro naši izrodi i odmetnici. S toga su opet stali obnavljati svoj stari ne-

dični zanat. Obćina im je prva na zubu, pa udri, da se denuncira sad ovo, a sad ono. Osvade pismene, brzojavne i ustmene na dnevnom su redu. Ništa se ne šteti, samo da se komesara na obćinu dovede. Delija od lgrana trubi i raznosi svakojake laži i podvale, i ako mu tajne dojave još nisu upalile.

Bezdušnici neumorno su u svojim podvalama i izmišljotinama.

Kao da im nije dosta svega ovoga, stali su sada zlodusi sa ocrnjivanjem kroz „Naredni List“ i „Veletit“. Nadaju se sa lažima ocrniti gosp. Klarića, a kad tamo postići će obratno, jer zlata se hrdja ne hvata, a Primorac svakoga u glavu poznaje. Zaludu vam je vaš trud i muka, o plaćeni zlodusi, Primorac vas poznaje, i upoznao je vaše djelovanje, Primorca ne ćete preplašiti bukum ni talabukom, niti ćete išta postići sa vašim lažima. A kao što ne ćete Primorca preplašiti, tako ne ćete ni njegove vodje, već jedni i drugi još čvršće će se u kolo uhvatiti proti bezdušnicima i sebičnjacima.

Iz Imotske krajine.

U Imotskomu se spravlja borba. Hoće li biti ova borba žestoka ili ne će, to se još ne zna. S demokratim nije lako ući u borbu, pošto ta čeljad ne poznaje sredstava. Oni se služe najviše bukum. Tako su vikali i u Imotskoj krajini. Po vici bilo ih je puno, a po brkovim malo.

Svakako imotski pravaši pametno i rodoljubno su uradili, što su se onako odvažno, onako živo ustali. Stranka prava u Imotskomu to je složna, jaka vojska, ali ne za sadašnju borbu, ako je onde imade, nego za budućnost. Nek Imotski bude prvi i u budućnosti, koji ne će dati da pomoli demokratski, kužni zadah.

Mi se uzdamo podpuno, da će to biti. Doktor Mladinov, doktor Bitanga i njegovo pleme, odlično pleme Vucemilovića, kao što i svi ostali odlični rodoljubi, koji ponosno stoje u ovoj stranci, daju nam jamstvo da će pravaška stranka biti zbilja i u budućnosti jaka tvrdja.

Mi smo u prošlom broju preporučili našoj stranci, da ne gleda na svoj vlastiti kožurak, nego da pogleda po cijeloj našoj domovini i gdje nadje čovjeka poštena i duševna, čovjeka, koji će se boriti za narodna prava, da toga složno i skladno bira. Znamo, da će velika narodna skupština već bit obavljena kad ovo tiskamo. Ali mi smo stalni, da će ova naša želja biti podpuno izpunjena, jer ovo naše pisanje nije samo jedno prosto mnjenje, nego stvar, koja mora biti kod pametnih i poštenih ljudi. A tko da zanieče i pamet i poštenje i rodoljublje imotskim pravašima i ostalim krajišnicim? Jest, mi smo sjegurni, da ćemo imati već proglašena kandidata jednoglasno i složno od cijele narodne skupštine, kada ovo već bude tiskano.

Na koga će ta kocka pasti, koga će volja narodna označiti, mi sada ne znamo. Ali to znamo, ako označeni kandidat slučajno bude rodum izvan Imotske krajine, da će demokratski dignuti buku za Milu kao tobožnjega Imoćanca.

Nami je žao, da ovdje ipak nešto moramo reći o onome Gjandoru. Mi smo ga dosada štedili s nekih osobitih razloga. Te razloge može i sam Mile razumjeti, samo ako se malo zamisli. Pa baš stoga i sad ćemo ga

poštediti, a samo ćemo mu reći, da na nas ne djeluje tko je odkalen, nego kakov je.

Sam će Mile znati kako je on bio od Imoćana primljen kad je došao sa nauka. Najposlie obćinsko vieće zaključilo je, da mu se pošalje u susret glazba. Svakako mi onaj korak ne odobravamo. Glazba se šalje onomu, koji je radio i trudio i koji je zaslužio, a ne onomu, o komu još ne znaš što je. Ono je za nas bila jedna pogriješka, ali ona se opravdava donekle plemenitim srcem Imoćana. Mislili su: Mile je naš. On će zavriediti ono što mu mi već unapried dajemo.

Pa je li Mile baš to zaslužio? Eto to nam je žao reći i to nas boli. Dotur Mile stao se igrati sa narodom. Mjesto da se družu sa poštenim ljudima i sa pravim rodoljubima, mjesto da gleda volju puka u Imotskom i u Imotskoj krajini, on se dao slipeo u ruke svakojakovićah i u službu demokratske stranke. Sve ove smutnje, svi kolaši i barabe štogod nedjelja učine, već Mile pripušta da to pane na njegova ledja. I on će sve to na sebi vući kao ponizno i dobro blažće.

Nami je to puno žao. Zar dotur Mile još nije uvidio toga? Zar ne zna, da je to za njega nizko? Mi smo se nečemu drugomu od njega nadali. To smo mu jednom i iztakli, želeć da se sjeti uspomene svojih starih. Ali eto ni svete uspomene sada ne djeluju. Mi mu ovu uspomenu i sada dozivljemo u pamet, ali i pripominjemo, da na nas ne djeluje to, što je on Imoćanac. Na nas djeluje dobar rodoljub, poštenjak, koji se daleko drži od baraba.

Mile, vrati se sa pô puta — zabasao si! Krajišnik.

Sjednica obćinskog vieća.

Kao što su šarenjaci bili uprli sve sile da osujete sjednicu obćinskog vieća od 9. rujna, tako su sve sile bili napregli, da bi osujetili onu od 26. rujna. Nu niti jedno niti drugo nije im upalilo, već su ostali duga nosa.

Jur glasoviti Petar Antičić i Vid Mihotić došli su u oči sjednice u grad, rek bi, da razvide položaj i da se pripreve za sutrašnju bitku. U predvečerje ih je nestalo, a sva je prilika, da su bili pošli po selima sakupljati i mititi. U jutro su opet u gradu osvanuli, ali im se na licu opažalo, da su pokunjeni. Sjednica je započela, a od „glasovite i brojne opozicije“ nije nitko pristupio, već sami glasoviti Antičić, dok njegov vjerni drug i pobratim Vid Mihotić stajao na vratima obćinske viećnice. Odmah na početku sjednice Antičić je zatražio rieč, koja mu je bila i dozvoljena i ako stao govoriti o stvarima, koje nisu bile na dnevnom redu. Vidilo se je odmah, da je došao tu, da pravi zanoveti i smutnje. Nanizao je bezbroj upita na predsjednika: zašto ovo, zašto ono. Opetovao sve, što je historičar bez historije izbljuvao u prilogu „Veiebita“, a viećnici ga ustrpljivo slušali na izričitu želju načelnika. Tko je pomljivo pratio Antičićevo koprcanje, mogao je razabrati, da on govori, samo da se svietu valjanim pokaže, i ako se je dalo prosuditi, da i on sam valjda ne vjeruje mnogo u ono što govori. Bilo je časova, kad se i vieće i slušateljstvo slatko smijalo. Uobće može se reći, da je pojava viećnika Antičića bila zabavna, jer onakve pojave mogu se samo ubrojiti medju duševne bolesti, koje, ako

za čas i zabavljaju, to ipak sa kršćanskog gledišta dostojni su milosrdja. Govorio je dugo i široko, i ako je svaki čas opetovao: molim, da mi se dade govoriti. Razni su mu viećnici odgovarali, da eto i govori bez da mu itko što zapriečuje. Svaki čas vikao je: dajte mi govoriti, kao da mu neki zao duh neda mira. Antičića moglo bi se odslen prozvati epitetonom: „dajte mi govoriti“. Pošto svako ustrpljenje ima svojih granica, to su ga razni viećnici zgodnim primjetbam prekivali, e da bi svršio svoje lamentacije. Čulo ih se: ne treba, da se toliko znojite, jer sve to čitali smo već u „Veiebitu“ i ostali smo ravnodušni. Drugi viećnik dobacio mu je, da bi bilo vrieme da svrši, jer da imadu prešnjijega i pametnijega posla, a da oni koji plaću potežu dangubiti mogu. Treći mu je dobacio: vi bi ste htjeli da viećnici vama povladuju, da vaše osvade podpišuju i onda bi vieće vama bilo u redu. Kad je Bog htio, prihvatilo se je predlog gosp. viećnika Pavlinovića, da se predje na razpravljanje dnevnog reda, što bi jednoglasno, naravno osim Antičića, primljeno i prihvaćeno. Kad smo na ovome, mi bismo molili gosp. načelnika, da unaprd ne bude toliko popustljiv pred hirima i zanovetanju Petra Antičića, jer će se isto Antičić tužiti, da mu je krivo i da mu se nije dozvolilo govoriti, pak taman ga se od jutra do mraka pustilo da čini što hoće. Njegova je takova nesretna ćud, da hoće da izadje uvijek na njegovu, a da za razloge i istinu ne će da znade. Poslie skoro ure vremena prešlo se je na razpravljanje dnevnog reda. Imenovalo se je novog predsjednika gosp. Jakića mjesto Mihotića, koji se je odrekao i koji kao nadučitelj u službi po zakonu ne može da bude članom obćinskog upraviteljstva. Riešili su se zatim razne molbe za ustup obćinskog zemljišta u Basta, Baškojvodi i Podgori. Udielio se je oprost od takse na pašćad u službi kod oružničkih postaja, te druge manje predmete. Na svrhi sjednice viećnik Jakić predložio je, da se upraviteljstvo izviesti za istinitost tužbe podnesene proti predsjedniku Laliću za grabež obćinskog zemljišta, te kad bi ista bila temeljita predlaže, da se proti istomu postupa po zakonu, što je bilo i prihvaćeno. Na koncu je bio prihvaćen predlog viećnika gosp. Pekića, da se na namjestništvo i zemaljski odbor pošalje prosvjed, koji glasi: „Obćinsko vieće danas sakupljeno u sjednici najodlučnije prosvjeduje proti podlim i lažnim osvadamama neke stanovite čeljadi proti gosp. načelniku, te ih smatra uvriedom i za cijelo vieće, pa se moli, da su ovo izvoli uzeti na znanje“. I ovaj predlog bio je jednoglasno prihvaćen osim glasa Petra Antičića. Ovime je najljepše odgovoreno proti opakoj šarenoj družbi, koja se ne stidi nikakvih sredstava proti svomu političkom protivniku.

Nekoliko viećnika.

Nesigurno stanje u Novom Pazaru.

Nazad malo dana utekao je Sulejman Paša iz Plevlja. Do bosanske granice odpratio ga je austrijski general sa jakom konjaničkom patrolom. Odatle prosliedi put preko Sarajeva u Zagreb, Trst, Italiju, a onda će u Carigrad. U Plevlju se narod buni već od nekoliko vremena, osobito odkako je pro-

glašen ustav. Te se bune Sulejman paša do-
duše nije bojao, dok je vojska uz njega bila.
Nu rek' bi, da je u zadnje vrijeme i u istu
vojsku nikla klica mladoturske agitacije, koja
ide za tim, da zbaci sve staro i koja je bez
dvojbe prouzrokovala biege Paše. Predbacivao
je narod mnogo Paši, da ne daje ništa siro-
mahu, kako to koran zapovijeda. Jedan od
glavnih razloga bio je taj, što narod nije
mogao da trpi, da njihov Paša i časnici žive
u dobrim odnošajima sa austrijskim tamošnjom
posadom.

Odmah iza Pašina bjega dodje zapovied
svim austrijskim oficirima, da odpošalju čim
prije svoje žene preko granice, koje mora-
doše odmah odputovati. Kako se govori, bit
će u najkraće vrijeme pojačana austrijska
vojska, koja je do sada brojila 2 tisuće.
Osim toga svim oficirima, takodjer onim iz
Bosne i Hercegovine, bio je uzkraćen dopust,
te mnogi, koji su bili od prije u dopustu,
moradoše se odmah na svoje mjesto povra-
titi. Premda razne novine donose, da je tamo
podpunni mir, to me se ne može puno vjero-
vati, jer je veoma upadno, da je ovo prvi
put, od kada postoji austrijska posada u
Novom Pazaru, da se ovako stroge mjere
poprimaju. Dakle kako se vidi, položaj nije
baš najsigurniji, dapače obratno.

Pravaška skupština u Prološcu.

Na 20. pr. mj. bila je zadnja pravaška
skupština imotskoga izbornog sveza. Držala
se je ona u Prološcu; u onom naime selu,
o kome Smodlakine prirepine pišu kao o
nekoj demokratskoj tvrdjavi, tako da je naš
dopisnik velikom mukom onamo pošao,
boječ se demokratske bujice i poplave. Ali
se je uvjerio, da je to samo vika, jer one
stotine naroda i ona duzina kalaša i baraba
više i bolje govore nego svi govornici svieta
i svi vikači imotske krajine.

Premda je Zelembać Ivo za taj dan upri-
ličio otvor demokratske blagajne, prem su
ulaci za punih deset dana po selima kupili
i mamili kršteno i sunečeno, da se kako
tako pred javnošću pokažu. Prem su se
obećavale lopate novaca iz nove blagajne,
ipak sve to nije moglo da poštena pod
njihov barjak privuče, već su morali kô
pokisle tuke gledati pravašku vojsku i nje-
zine vodje, slušati njihove govore. Nisu
mogli, nisu znali odgovarati, već stisnutim
šakama, pružanjem svojih rožina i psoću
htjedoše da iza dovršene skupštine reagi-
raju. A kako i ne bi? Pada im proglašena
kula i to pred očima alijina brata: Smodlake
Petra!

Ovaki veliki poraz valjalo je zabašuriti
barem jednim dopisom, što su i učinili u
Smodlakinoj „sramoti“, prišujuć našim isto-
mišljenicima neke nepodobštine, koje su
oni izvadjali, tako da je naš prijatelj Fra
Krsto Belamarić upravio dne 27. pr. mj.
uredniku „P. S.“ sljedeće pismo:

„Jučer me upozoriše na nekakav dopis u
„P. S.“, gdje se medju inim kaže, da sam
bio „naručen“ za javnu skupštinu u Pro-
lošcu kod Imotskoga dne 20. ov. mj., te
da sam sa župnikom Tomasovićem ondje
prisutnu narodu „dielio rogove“. I jedna
i druga tvrdnja skroz je lažna i bedasta,
dostojna samo vaših prirepina i onih listova,

gdje se zgrće sam smrad najgnusnijih pod-
vala. Nu, čujte: pa ako ste čovjek od
poštenja i značaja, popravite takove laži,
koje napokon sve padaju na vaš brk.

Došao sam u Imotski dne 7. ov. mj. a
na 8. imalo se je držati u krajini više pra-
vaških skupština. Bio sam zamoljen, da i
ja na koju podjem, što sam odbio. Na 13.
takodjer bilo je takovih skupština u pet
šest sela. Bila je velika nužda, da barem
jednoj prisustvujem, tim više, jer je od-
redjenik za Studence nenadno na 11. bio
pozvan brzojavno u Makarsku i morao
onamo poći. Da budem bio za ovake stvari
naručen, bio bih jamačno pošao, ali ne,
nisam se dao nikako nagovoriti. Videći tu
moju protivnost, nisu me više ni nudili za
Proložac, a i onako sam morao na 20. bit
u Splitu, i u tu svrhu već imao na razpo-
laganje udobna kola. Nego u zadnji čas iz-
bila je okolnost, koja me je upravo prisilila,
da proti svojoj volji i odredbi onamo po-
djem. Iz ovih istinskih i vjerno opisanih
činjenica, koje ne iznosim iz kave bojazni,
malodušnosti, ili da se pred vama zama-
„crnac“ perem, već samo u hator istini, što
može potvrditi i File Muljačić iz Splita: iz
ovoga velju, svega pošten, značajan i lealan
čovjek lasno će suditi: kakvih jarama imate,
a kakovih opet dopisnika po Dalmaciji
kupi ono papirnato bunište, koje se pioči
furbastom krilaticom: „pučka sloboda“!
Drugi ju zovu „pučka sramota“, što je
sasma neizpravno, jer je to „vaša sramota“,
nije naš puk kriv, što ga onakovim smećem
njegovi odmetnici darivaju i duše!

Što se pak tiče „pružanja rogova na-
rodu“, vaša se je „sramota“ grdno nasadila.
Vaš dopisnik iz onih strana, u žurbi da preteče
pravaško izvješće o prološkoj skupštini,
zlobno je podmetnuo Tomasoviću i meni
ono, čim je ona duzina kivnih demokrata
iza dovršene skupštine njega i mene po-
častila. Da, kiseli i poraženi sa improvizir-
rana govora, na koji nisu bili u stanju da
stvarno odgovore i da osujete silni dojam
razpaljena naroda, opružiše vaši na nas
„svoje rožine“, odmjerajuć nam od lahta
i psujuć nam fratarskoga Boga, uz povike
i izraze, kojih bi se najzapušteniji zululanski
deran stidio. Upitajte Balu Dundu, Dr. „Evo
me“, Petra Smodlaku, Juku Mandića i učitelja
Marka Šimića: šta su oni radili? kako
su se okrcali i kuda su se rukama tukli,
pa tek onda pričajte o prostaštvu Toma-
sovića i Belamarića, kojim se jedino sa de-
mokratske strane onog dana prigovoriti
moglo, da je posljednji, uprievši kažiprstom
u zemlju, na Baline i družine mu bljuvotine
doviknuo vašim energumenim: „doli Smo-
dlaka i njegove prirepine! Živila stranka
prava!“ A kamo li „narodu pružali rožine“!
A kome narodu? Demokrati ga, valaj, ne
dovedoše, te ne bi ostalo, nego da pružaju
svome narodu! Ala demokratske pameti!

Ovo su, uredniče, fakti, kojih se ne sti-
dim, a stidite li se vi i vaši bašibozuci
onakih prostota, malo me je briga. Ima
na ovoj zemlji stvorova, koji se kada i
uživaju na mjestima, kraj kojih iole uljudan
čovjek protreće na vas mah i to začepljena
nosa! Sad vam je sve jasno!“

Izborna zgodopisje.

Kako je već poznato, izstupili su iz „hr-
vatske stranke“ svi vidjeniji njezini članovi
iz južne Dalmacije, sa dr. Perom Činorijom
na čelu. Sada čitamo, da je izstupio i na-
čelnik Bola, a očekuju se još razni izstupi.
Tko je dakle još ostao u toj stranci? Ostali
su još u njoj oni, koji hoće po što po to
da se ponovno dočepaju zastupničkoga man-
data, ma kojim načinom i sredstvima.

U Imotskome obdržavalo se je na 25.
rujna veliko narodno vieće, kojemu je pri-
sustvovalo preko tri stotine učestnika. Jedno-
dušno i uz sveobće oduševljenje prihvatila
se je kandidatura za onaj kotar, g. Dr. Mla-
dinova, našega cienjenoga prijatelja i isto-
mišljenika.

Ribičić je do nazad malo vremena govorio,
da on jedino kandidira zbog discipline stran-
ke. Sad te stranke u obće nema; pa kako
to, da se on sada toliko znoji i upire za
ponovni zastupnički mandat. Rek bi, da mu
puno zubi vodne za mjesto predsjednika
Zemaljskog Odbora sa šest hiljada kruna
godišnje plaće.

Naši dopisi.

Jedna maškarada.

Pišu nam sa Studenaca kod Imotskoga.

Na 13. pr. mj. bila je kod nas jedna maš-
karada i to u krčmi Pulicijinoj, koju zovu
štionicom dotura Joze. Bio je prisutan Šu-
veljantović, Stipić Zare, Medik Čučurov u
čizmama i još neki. Na Šuveliću je bila fina-
načka bluza, a Stipić je imao bodulske gaće,
a naš kumparan. Točilo se vino bolje nego
voda na zviezdi, a po vinu udarili na pivu.

Kad se ovi silni junaci dobro natrusili
piva, onda se ustane glasoviti predsjednik
Šuvelić i reče: Moja braćo! Eto smo pametni
i mudri, da je po malo naše pameti na Stu-
dencim. Pa što će reći da za nami nitko ne
će da idje. Nije druge, valja ići od komši-
luka i zvati narod neka bude za našega dra-
goga Aliju. Ali pamtite dobro, valja reći na-
rodu, da ćemo mu mi i naš Alija učiniti
dobro. Kad smo mi učinili sretnim sebe, pa
imamo para više nego i Pinčo i Džakula i
svi ostali Studenčani, onda znati ćemo i druge
sretnim učiniti. Na to mu je odgovorio Pu-
licija: ši šinjo — a u sebi je rekao: vraga
češ ti sretnim učiniti.

Kroz to vrijeme mali Gazari stulio se iza
banka. On je puno malešan, pa kad sjedi,
čini se kô da se je stulio. Onda protegne
vrat kô kokoš kad pije, pa reče: ali pa-
metno govorite svietu, jer se lako može u
pržun. Pržun! zavije Šuvelić. Što se ja bojim
pržuna! Znam ja kakva je ta djavlija kuća.
Znam i ja, odvrati Stipić. Bravo Stipiću, sad
si moj, nasmije se Pulicija, dajte mu piplic
konjaka. Stipić ga radostan uzme i u čas
krhne, kô da ga nije ni Bog dao. Onda za-
krvavi očima i reče: jerbo Medik ne može u
onim starim čizmetinam ići, evo ja ću od
komšiluka do komšiluka pripoviedati Aliju.
To je bilo puno drago Mediku, a Stipić već
izleti iz štionice. Pošao bi bio s njime i
Šuvelić, ali nije mogao, jer nije imao remenja
na postolih pa puno klapaju.

Idje Stipić — pravi vjetar, kô da mu je
rakija u glavi. Kad nu čuda, u koji god kom-

šiluk stigne, sve se životinje uzviere. Bježe, kriče, bjesne — Bože te sačuvaj take krike. A djeca sa svih strana viču: a ljudi čuvajte dozvole! Čudili se ljudi što je djeci, a žene se krstile što su im životinje pobjesnile. Još su oni u čudu, kad evo ti Stipića i hoće da pripovieda. A to si ti, graknule žene — i čudimo se što nam se dogodilo. Izdiri iz našega komšiluka i daj nam mira. Eno ti Zare, Bojkan i Cvijan pa njima pripoviedaj. Tako ti se je Stipić vratio k svomu Puliciji. Pulicija mu je rekao: ši šinjor, ali mu nije dao rakije. I tako je svršila nekadašna maškara. Sada je sve mirno.

Jedan studenački težak.

*

Potreba vode.

Pišu nam iz Bačine. Naše selo jako je raztrkano, a ima 113 obitola sa 777 duša. Mučimo se i radimo u ovom ljutomu kršu, da sebe i dječicu našu nahranimo. Što trudimo, hvala Bogu, valja truditi. Ali pusto drugi nas jad bije: nemamo vode. Kad zapete litni zvjezdani moramo ići po vodu lipo na blato. Nu tada voda spane pa je nemoreš od gliba ni gledati a kamoli piti. A osim toga daleko nam je, nekim kućam 4 kilometra. Stoga smo uprav na velikoj mucij i zaradi nas i zaradi blaga koga imademo do dvie hiljade glava.

Natjerani težkom našom mukom, složili smo se, da uradimo jednu skupnu gustirnu, pa smo ju zbilja samo svojim žuljim stali od natrag vremena i graditi na „Zadužbini“. Ali eto naše nevolje: troška je puno, a mi to ne možemo. Ko zna koliko će ona radnja započeta stati nedovršena, ako nam visoka vlada ne priteče u pomoć. Naše se je selo već vladi obratilo zato. Mi se uzdamo, da će visoka vlada uslišati našu molbu, pa ju evo i kroz „Primorski Glas“ sjećamo na ovu našu veliku potrebu.

Bačinci.

Viesti.

Lične viesti. Ovih dana boravio je u Makarskoj profesor Novotny iz Zagreba, urednik „Hrvatskog Planinara“, poznati turista. Bio je na Biokovu u pratnji g. kotarskog poglavara, te mu se položaj naše okolice veoma svidio.

Svečanost. Javlja nam iz Makra, da će se u nedjelju dne 11. listopada proslaviti u onome selu pedesetogodišnjica Gospe Lurdske. U tu svrhu sagradjen je novi mramorni oltar u čast Blaženoj Gospi. Slavlju će prisustvovati po svoj prilici presv. biskup dr. Carić i držati prigodnu propovjed. Po prijavama nadamo se, da će svečanost izpasti liepo u svakom pogledu.

Kralj pohvalio hrvatske čete. Kod velikih vojničkih vježba, koje su se obdržavale kod Vesprina u Ugarskoj, hrvatske čete u obće, a hrvatsko domobranstvo napose, odlikovalo se je nad sve druge svojom ustrajnošću i sposobnošću tako, da ih je osobitim načinom kralj pohvalio, a isto izrazio je priznanje hrvatskim četama prestolonasljednik, koji je srdačno čestitao na uspjehu generalu Borojeviću, zapovjedniku hrvatskog domobranstva.

Jematva. I kod nas je ove godine jematva bila obilna, ali na žalost kupaca nema. Staroga vina imade još dosta, neprodana po raznim selima, pak su seljaci u nepriici radi bačava, jer nemadu u što vino uliti.

Utvaranje sile Petra Antičića. Kažu nam, da je Petar Antičić skoro iz Zadra brzojavio nekim viećnicima, da ne idu na sjednicu vieća. Naravno, da su se viećnici tomu smijali, promišljajući koliko si Petar Antičić utvara, da čak brzojavne naloge viećnicima podaje.

Lugarev zulum. Tuže nam se Podgorani na zulum lugara Vodanovića, koji sa narodom postupa kao da smo u Turskoj. Za svaku i najmanju narod tuži i čini ga upadati u razne troškove i dangube. Tako ovih dana bilo je na poglavarstvo pozvano do dviesta Podgorana, što ih je ovaj lugar u svojoj prevelikoj revnosti tužio. U zadnjem občinskom vieću bilo je govora o nečuvanom postupanju ovoga lugara, pa smo sjegurni, da će obć. načelnik stvar razviditi, te da ne će dalje u službi držati ovakvog lugara, koji narod na tolike muke stavlja.

Razno.

Kolera u Rusiji širi sve to više. Na 25. rujna u samomu Petrogradu bilo je do dvie hiljade bolesnih od kolere, a toga dana umrle su 102 osobe. Bolest se pojavila takodjer u Odesi, Moskvi i Varšavi. Bolnice su prepune; tako javljaju iz Petrograda, da su mrtvačnice prepune lješina, nagomilane jedne na druge, jer nema dovoljno ljudih za ukopavanje umrlih.

Kuga. Na Loydovu parobrodu „Nadvojvoda Ferdinand“, kad je prispio u Trst, pojavila su se dva slučaja kuge. Parobrod je dolazio iz Indije. Jedan je mornar umro, a drugi će preboljeti. Poduzete su bile odmah sve mjere, da se bolest ne bi dalje razširila.

Velika suša u Americi. U mnogim mjestima sjeverne Amerike, ima više mjeseci, da nije palo ni kap kiše. Radi velike suše mnoge tvornice morale su radi pomaćanja vode obustaviti svaki rad. U mnogim gradovima prodaje se voda uz visoke cijene.

Osveta nakon trideset godina. Pred trideset godina neki Talijanac ubio je u Veroni nekog drugog Talijanca. Sin poginulog vrativši se iz Amerike u Veronu uzplamtio je silnom mržnjom prema ubojici svoga oca, jer kroz čitavih trideset godina nije smetnuo s uma misao osvete. Vrebao je na ubojicu, te ga je napokon zatekao u nekoj ulici i izpalio u njega tri hitca iz samokresa. Sva tri zrna teško su ga ranila, te se odmah srušio na zemlju i teško će preboljeti.

Smiona kradja u crkvi. U Napulju nazad nekoliko dana prodrieše u gluho doba noći u crkvu sv. Brigide, a to nakon što su od krova do krova bližnjih kuća spustili se vrlo pogibeljnim načinom u crkvu. Pokraše sve dragocjenosti, što su im pod ruku došli a naosob sa Gospinog oltara, zatim se popeše na zvonik i odatle konopom spustiše se. Medjuto jedan od lupeža nije na vrijeme pobjegao, jer ga je sakrestijan uhvatio.

Kratki opis l. ovogodišnjeg hrvatskog hodošašća u Lurd.

U Baškojvodi početkom rujna.

(Nastavak i konac.)

Na 10¹/₂ sati pred podne svi se skupismo pred špiljom, da tu pri rastanku pozdravimo

našu milu Gospu Lurdsku. Ganutljivi pozdrav, koji je izrekao presvjetli biskup Carić, tako nas je u srce i dušu dirnuo, da smo svi roneći suze plakali i uzdisali. Pri zadnjemu rastanku do triputa svi poljubismo špilju Majke Božje. Jecajući i uzdišuć pozdravismo ju: S Bogom čudotvorna Majko Božja Lurdska, slava ti i hvala na čudotvornim milostima što si nam za vrijeme ovog hodošašća udielila. Uvijek ćeš nam ti biti u srcu i pameti te kroz sav život i na času smrti vapit ćemo: „O Marijo bez grieha začeta moli za nas!“ Još jednom velimo ti. S Bogom! S Bogom!

Na 1 sat poslie podne krenusmo iz Lurda kroz Francuzku i Italiju, te dne 18. kolovoza u 9 sati večeri stigismo u Genovu. Na 19. kolovoza iza sv. mise oko 9 sati u jutro podjosmo viditi „Genoveško grobište“. Ah divote, ah ljepote, ah dalekosežne umjetnosti! Kratko vrijeme ne dopušta da se tu može zadržati i pregledati. Izmedju liepih i krasnih spomenika nad grobovima, zadivio nas je i ganuo spomenik jednog pokornika, koji sve to umire i izdišuć vapi: Plekavi Miserere mei Deus! (Sagriješio sam, smiluj se meni Gospodine!)

Na 1 sat poslie podne iz Genove krenu smo u Milan, odtale stigismo dne 20. kolovoza na 1 sat po polnoći u Padovu. Taj dan oko 8 sati u jutro podjosmo u crkvu sv. Ante gdje slušasmo sv. misu, ganutljivu propovjed, izrečenu o čudotvornome sv. Anti od pošt. oca. Bojića, zatim vidismo čudotvorni jezik sv. Ante. Iz Padove tog dana u 3¹/₂ sata p. p. stigismo u Mletke. Iza kako pregledasmo glavni gradске znamenitosti podjosmo večerati, iza večere ukrcasmo se na parobrod „Salona“ te u 8 sati večer uz skladno i krasno pjevanje himne: „Zdravo, zdravo, zdravo Marijo!“ itd. ostavismo Italiju, a na 21. kolovoza u 6¹/₂ sati u jutro povraismo se zdravi i veseli na Rieku. (Nikoga nije ni prst zabolio, hvala miloj Gospi koja nas je čuvala!) Tu na obali dočeka nas mnoštvo naroda. Kćeri Maririjene Freioredkinje itd. sa barjacima. Odjednom okupljeni na obali pri pristaništu parobroda urnebesno pozdraviše nas: Zdravo se povratili, slava i hvala čudotvornoj Gospi Lurdske, koja vas je pratila i bila vam u pomoći. U to zapjevasmo milu gospinu himnu: Zdravo, zdravo, zdravo Marijo! S obale procesialno krenusmo u crkvu O. O. kapucina, u kojoj M. P. provincial Škrivanić, organizator i duša cieloga hodošašća reče sv. misu propovjed uz prikazanje Presv. Otajstva pred kojim skladno izpjevavamo „Tebe Boga hvalimo“. Pri rastanku radosni i veseli kao prava braća katolici i Hrvati izljubismo se, te u 10 11 sati pred podne tko vlakom, tko parobrodom otputova svojoj kući. Hrvati, odkidajte od svoga zalogaja, podjite u Lurd i vidite čudesa nad čudesima, koja danomice tvori mila Majka Marija; tu gluhi čuju, slipe vide, hromi hode, bolesnici ozdravljaju itd.

I ja koji ovo pišem za 26 godina trpio sam jednu tešku bolest, koja me je svedjerno mučila i u istinu svemu svietu (urbi et orbi) mogu kazati, da me je dne 16. kolovoza ove godine čudotvorna majka Božja u špilji Lurdske iza mojih vrućih molitava potpuno ozdravila. Slava, hvala i čast budi na vieke čudotvornoj Gospi Lurdske!

Barthul Granić p. Ivana, hodoč.